

Vadasdi krónika

Adatok egy székely falu
történetéhez és néprajzához

Vadasd, 2000.

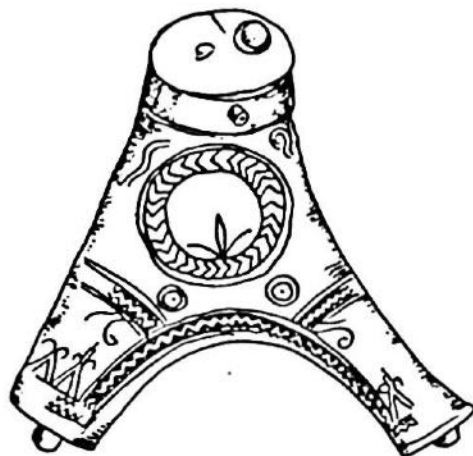
**A rajzokat Molnár Dénes
készítette**

**Az adattárat összeállította:
Székely Ferenc**

1502. Orbán Balázs szerint Vadasd régi harangján ez állt: „MARIA MATER GRACIAE MATER MISERICORDIAE 1502” (Orbán IV.1870,31)

1567. A falu első írásos említése 1567-ből való, amikor a 25 dénáros adóösszeírás Regestrumában Wadast néven fordul elő (Sz.OK I.II.1876, 217).

1573. Ebből az évből való az a löporszaru, amelyet Ráduly János népköltészet- és rovásírás kutató 1999-ben fedezett fel Kovács Gyula (1908) nyugalmazott tanítónál.

Lőporszaru 1573-ból

1602. augusztus 16. 19 vadasdi név olvasható azon a névsoron, amelyik a Básta György-féle felesketést tartalmazza (Szádeczky 1896, 273).

1624. „Iten Konczod oldalon vagyon egy kis hold föld, mindezek tizede és jövedelme templomhoz jár.”

1625. Kis ónkannán olvasható évszám: 1625. Ezt Pál András adományozza az egyháznak.

1642. Proventus pastoris.

Minden ember ad tritic gel. 2.Aven. gel 2. Minden ember egy-egy szekér fát, harmada az Mesteré. Az özvegyek 3 sing vásznat, egyike a Mesteré. Vékások egy véka búzát. Az melly férfiak s asszonyi állatok vonó marhájok nintsen s mégis kezek munkájok vagy fizetések által szántanak, adgyanak másfél kalongya búzát, egyet a Papnak s felet a Mesternek (...) Az melly emberek tsépekkal keresik kenyereket zabért adnak Prédikátornak Dénár 8.

Proventus rectoris

Minden ember ad tritic. gel.1Aven gel.1. Kinek zabja nem terem ad dénár 4.
(Kivonat a vizitációs jegyzőkönyvből)

1643. január 31. Vagyon a Vadasdi Ecclában két harang. Egyiket a pogányok elvitték volt. Vagyon egy bádóg pohár, egy ón kanna. Egy új keresztelő pohár. Két abrosz, prédikáló széken egy kendő, az éneklő széken egy kendő

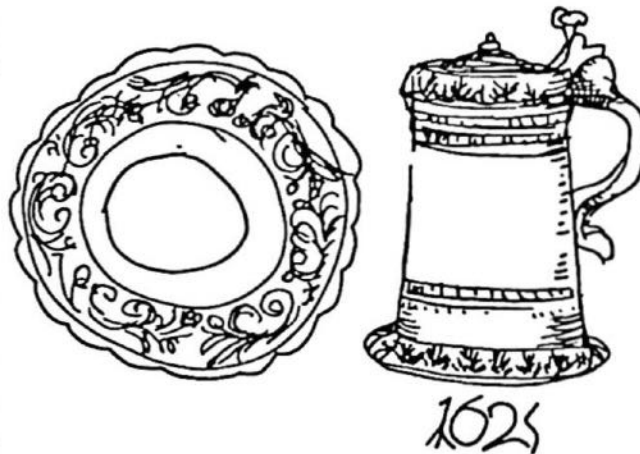
1657. november 29. „Nagy András nevű hadnagyot küldvén az úr Lázár György uram után, hogy elhoznák, Szent Demeteren találván szegény Lázár György uramat, hitelekre eljött vélek és midőn a vadasdi hágón kimentek volna a hegytetőn, megölték és fejét vették s megfosztván a testét meztelenen visszaküldötték Szent Demeterre.”

(Szabó Gyula: A sátán labdái II. 211.)

1663. január 10. Szabó Péterné a felső határon két darab földet adományoz a templomnak

1679. Ebből az évből egy alig olvasható határtörvény maradt fenn.

1693. június 11. Sebestyén Andrással földcsere jön létre, minek folytán Sebestyén „Papi jószágot” ad az egyháznak, két darab föld ellenében. Az egyik föld a havadi határszélben van, mely felett – később – a havadiakkal vita keletkezik. A szerződést a János Deák házánál kötik meg.

*Kenyérsztó tányér és ónkanna 1625-ből.
Az utóbbi Pál András adománya.*

1697. Az egyház a főispánhoz küld panaszt, mivel a havadi határszélben elcserélt földet havadi Osváth Zsigmond elvette.

1709. február 27. „Somosdi Ferencz keze be adásával kötelezi magát sz. Pártiálisunkban a vadasdi Ekklában Ekkla jobbágyságára ad T. Esperest Urunk annuatim egy forintot, és a Parochia[n] kívül hol mi apróság dolgokat véghez viszen, mind kis dologgal hogy az Eccla ne aggrávtassék, ha pedig az Eccla meg kíványa tőle az egy forintot, adgyon néki veteményes kertnek való helyet.”

1716. február 12. „Vadasdi Simon Mihály adott a vadasdi Templom számára egy páris alma fát mocsár szerben a felső határban, vécinussa (...) a megye földé felső barázdája.”

„(...) A vadasdi határban adott vadasdi Király Miklós egy mosolygó alma fát a vadasdi templom számára, vécinussa f. a Sipos János földé.”

1719. február 16. „Adott a Templom számára egy zöld alma fát az Eke ut mellett a megye földében.”

1732. A papi jószágot Sebestyén-örökségből elcserélt földdel bővítik. Ehelyett Borbolya oldalában lévő bennvalót adnak.

1733. A nagyobbik ónkannán olvasható évszám: 1733. Ennek eredete ismeretlen, egy kétfejű sas van rávésve.

1737. „Mi Nemes Maros Székben Vadasdon lakó nemes személyek, úgy mint: Kis János mostani dékány Jakab Mihály és Győrffi Joseps mind hárman nemes személyek adjuk tudtára mindennek a kitt illet a mi levelünk rendiben (...) 1737 15 julli és előtt való adosságért úgy mint kilencz véka buzáért néhai Simon Sámuel szántó földéből

foglaltunk egy megyéstől egy darab szántó földet Kárhágó alatt melynek is egyfelől (...) Gorsád pataka más felől T. Toldalagi Mihály uram rétje, mellyetis (...) foglaltunk azon 9 véka buzának az árába.”

1748. január 23. Conferált tisztel. T. Vadasdi Györfi Istvánné Pataki Rákhel Asszony egy patyolat keszkenőt [ad] az Úr asztalára a mely szegelete kék selyemmel s skofiummal ágakra meg van varva. A teritőn az 1744. évszám olvasható.

„A Vadasdi Reformáta Templom örökségei. (...) Koncsodban vagyon egy szántóföld. Az alsó határban, a Tanorokban vagyon egy szántó föld. (...) Ugyan azon határban másik egy hold. Gorsád szádán az ut mellett vagyon egy hold föld, más felől Toldalagi föld.

Az Alsó határban, Györfi Miklós irtoványában vagyon két hold föld. N.B. Ez a rét az előtt a víz miatt két felé volt, most már egygé lött.

Vagyon Kánásban egy szénarét, a váltsága Templomé. N.B. Ugyan Kánásba vagyon egy darab szénarét, ez váltsága Templomé N.B. Ez Kánásbéli rétnék tulajdonsága a vizeké össze, de a váltsága az egy forint. Templomé.

Hiréd oldalán vagyon három hold föld. Item Koncsod oldalán is vagyon egy kis hold föld. Mind ezek tizede és jövedelme templomhoz jár. Ezeket az Eklésia foglalta Templom számára Anno 1624.”

1756. 1756-ból származó okirat az egyház javait jegyzi. Ekkor 44 család, azaz 216 lélek alkotja a helybeli református egyházat.

„Vagyon egy Templomunk kőből tsinált egy harangláb abban egy harangjok (...)

A Papnak fizetsége esztendőnként minden embertől aki szánt s vet két kalongya Buza és annyi zab, a ki nem szánt egy véka Buza és egy véka zab, akinek marhája van ad egy szekér fát, akinek nincs semmit. Az özvegyek két sing vásznat, a harangozásért egy kenyér vagy öt pénzt (...)

A mesternek egy kalongya Buzát és annyi zabot, a *vékások* fél véka Buzát és fél véka zabot. Az özvegyek egy sing vásznat.”

1761. Jakab Péter megyebíró és Jakab István ad számot az egyházi életről Pál József, Jakab Miklós, Kováts Mihály és Szabó Ferenc „megye tagjai” előtt.

1782. „Renov. Ezen menyezet Krisztus Urunk születése után 1782-ik esztendőben, II. József Felséges császár uralkodásának 2-ik esztendejében Ábrahám Ferenc I.ki pástorsága és Daróczi Péter Curátorsága idejében.

Vivere sancte, de bene posse mori!”

(Református Egyház Névkönyve 1900, 90.)

Egyházi kegyeszerék:
a) cserépbokály önfedővel, b) önkanna 1733-ból

1784. A vadasdi anyaegyház panaszt emel Bede leányegyház ellen, mivel a bedeiek nem vállalnak akkora *terhet*, járandóságot, mint a vadasdiak, mégis ugyanannyi szolgálatot kapnak.

1785. Tudós Györfi István úr két darab rétet adományoz papi használatra Ábrahám Ferenc lelkész idejében.

1789. február 8. Az e napon kiadott rendelkezés előírja a helységben élő más vallásúak temetkezési helyének biztosítását és megszabja a temetők számát, illetve nagyságát * A Sebestyén fiakkal cserélt föld felett tovább folyik a per a havadiakkal.

* Grof Toldalagi Sigmond és Grof Teleki Domokosné Kendefi Susánna a Verescsere erdőt adományozzák az egyháznak.

1795. Ismét felvetődik a Bedével való vita.

1796. A szovátai Járásbeli Komisszárius *postásság viselésére* „ítéli” Nemes Vitézlő Kovács Györgyöt, akit a Király bíró felment *curatori* szolgálatából.

1800. * A vadasdi Máter és a bedei Filiális Ref. Ecclesia fungens Prédikátora, Ábrahám Ferenc nyilatkozata szerint Vadasdon 52 kepefizető ad a papnak 2 kalongya búzát, 2 kalongya zabot, mesternek 1-1 kalongyát. A bedeiek a mesternek félvéka búzát, félvéka zabot fizetnek 14-en. Harangozónak minden szántó-vető ad 5-5 kévét. Kap 4 véka búzát, elvetik, egy járó törökbúza földet és egy-egy szekér szénára való helyet.

Iskolába járó gyermek 20-25, kik a bevett szokás szerint fizetnek 8 polt és 3 öl fát.

* A vadasdiak újból kérik a Bedétől való elszakadást.

1802. Az egyház Toldalagi Sámuelről kér támogatást Máté Izsák havadi földbirtokos ellen, aki az egyház erdőit rongálta.

1808. Püspöki rendelet (részlet) „Felséges úrunknak az iránt költ kegyelmes rendelését, hogy az már szagosodni kezdett holt testeknek szokott templomba valóviteléseket és az istentisztelet folyása alatt ottani tartozkodásokat minden módon (...) meg akadályoztatni és ezen ártalmas visszaélést a gyülekezetekből illendő rendelkezésekkel kiirtani igyekezzenek (...) halottjaikat a törvényes idő után egyenesen a temetőbe vitetni és ének szóval eltemetni és ha úgy kívánják (...) ezeknek emlékezetére nevezetesen vasárnapon a Templomba prédikáltatni szokásba vegyék.”

(A Vadasdi Mater Ekkleziája Protocoluma I. 1782-1831)

1811. Az egyház jószágcserét végez Gróf Teleki Domokossal és Gróf Teleki Domokosné Kendefi Susannával.

1813. január 16. Mi, kik ide alább neveinket felírtuk, adjuk tudtára mindenkinek, akiket ezen dolog most vagy jövőben illet: hogy ezen folyó 1813-ban Januárius 16-án egyben gyűlvén a Vadasdi Nemes Reformáta Ekkleziája megjelene a Nemes

Ekklesia és mi előttünk kőműves Sándor János és Cili János. Kik is megértvén az Ekklesiának a templomok nagyobbitásáról való szándékát, ugyan ezen esztendőben készülő leveleknek és Contráktusoknak tartása Szerént Ennek felépítése iránt lépnek ilyen megegyezésre

1. Egy Quadrát öl megvakolva kőfalnak felrakásáért és kifejérvén ad az Ekklesia zálog cédulában 1. Eft. 30 Krt a Párkányozást futó öllel mérve.

2. Ételekre mégyen átallyában 12 véka Buza és nyolc véka Törökbuza 20 font szalonna és 20 Font Turó. Két véka Fuszulyka Tizenkét kupa Pálinka. Negyven kupa jó alma ecet. E mellett minden gazda fog adni négy Tojást vagy akinek tetszenék egy Csirkét.

3. Tisztességes Szállást fog az Ekklesia rendelni, ahol léznek a kőművesek munkájuk folytatása ideje alatt. Napszámot annyit ad az Ekklesia amennyi kívántatik.

4. Midőn a munkához akarnak fogni az előtt két héttel adjanak hirt a kőműveseknek hogy a kiszabott időre elé állhassanak, s midőn a munkához hozzá fognak tartoznak a kőművesek jó reggeltől fogva estig dolgozni és ha a napszámosok jó reggel ki nem állanak vagy idő közben is dolgozni nem akarnának a kőművesek napszámját tartoznak a Fetinensek kifizetni ha pedig a kőművesek dologtalansága mián a napszámosok hevernének azoknak napszámjait a kőművesek tartozzanak kifizetni.

5. Midőn a Fundamentum kiásatik, a kőműves mérje ki és mindaddig ássanak, míg olyan földet kap, mellyre bátran lehessen építeni.

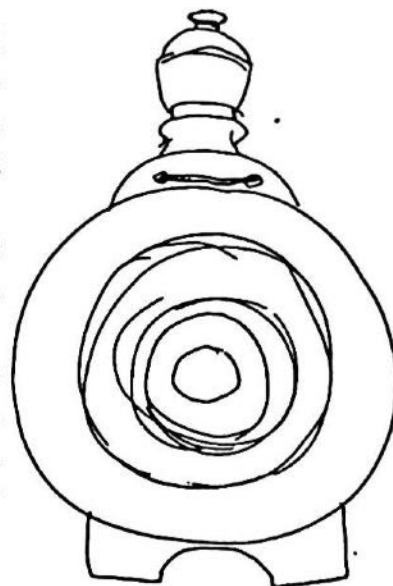
6. Tökéletes jó munkát szép Párkányozással az egész Templomot illendő proporcióval készítendő Léniákkal Ajtokk ablakok ott ahol az Ekklesia kívánja lejendő megkészítésével tartoznak a munkát a fen irtakért afecuntra modon kézhez adni.

7. A Fenn nevezett kőművesek adják a másikért kezességet is vállalnak hogy ha valamelyik közülök a fennirt pontok teljesítője nem kívánna lenni, másikon mind kezesen teljes Contractumot vehessen vétethessen az Ekklesia 50 Rft. Vinculum alatt.

8. Előre meg is adott az Ekklesia 10 R.fkat és két véka Buzát.

Mely egyezés is alkalom, hogy mi előttünk minden pontjaira a szerint ment legyen végben azt irtuk meg mi is ami igaz Hitünk Szerint, tulajdon kezünk aláírása és szokott Pecsétünk jelenvaló írásunkat megerősítvén ki adtuk a fenn irt Időben Vadasdon.

Havadi Máthé Izsák és Rétyi Gazda Sámuel
Tract V. Curator Vadasdi Ref. Pap.

Fakulacs. Eredete ismeretlen

1818. január 22. „Tekintetes Vadasdi István úr Istenhez és vallásához való buzgó indittatásból adott és ajándékozott mi előttünk a Vadasdi nemes Szent Ekklesiának egy

másfél fertályu kapacitásu stráfos aranyozott erüst poharat, az úr asztalára egy aranyozott megcifrázott szélű ezüst tányérral együtt. Ismét az úrasztalát befedőnégszegletű gyolcs keszkenyöt, mind a négy szegin arany és ezüst csipkével gazdagon megcifrázva. Ismét egy arany skofiummal varrott gyolcs keszkenyöt amelynek négy szélit négy szép aranyvirágok ékesítik, kerületit pedig arany csipke, aranyozottbetűkkel kivarrva, kitetszőleg látszik rajta a 23. Soltár a Biblia szerént.” (Lehet, hogy arról a terítőről van szó, amelyen egy bárány vagy unikornusz alak látható. K.J.)

A szentélyt lebontják és a hívek hozzájárulásával azt négy öllel meghosszabítják.

1818. július 20. Garda Mihály curator egyességet köt Gróf Rhédey László inspektorával 8000 cserép vásárlására.

1818. november 16. Vadasdi István vadasdi házánál megjelenik a vice királybíró, törvényes executor tekintélyes kísérettel, hogy az egyháztól felvett és el nem számolt összegek ellenében *executiót* végezzenek. Vadasdi határozott és fenyegető magatartásának köszönhetően a vagyonszétválás elmarad.

1819. április 5. Kovács János kurátor szerződést köt Gróf Teleki Domokos kömivesével, Liszér Jánossal és Gróf Rhédey László kömivesével, Káli Györggyel a templom valóka és a végső munkák elvégzésére. Fizetségként 80 R. forintban, 1 veder pálinkában és a napi tartásban állapodnak meg az Ekklesiával.

Az elkészült templomról – másfél évszázaddal később Kovács János ny. lelkipásztor ezt írta:

„A régi templomról sem rajz sem fénykép nem maradt fenn.

Benkő Károly szerint, állítólag góth stílu templomról lehetett szó, bár semmi erre utaló jel (kő) nem ismeretes.

A megnagyított templom már tekintélyesebb lehetett, hiszen nemcsak a templomhajó meghosszabbításáról volt szó, hanem emelték a magasságát is, és az ajtókat, ablakokat megfelelő méretre készítették. A templom nagyságáról és annak méltó voltáról tanúskodik az a templomajtó, amely a mai templom torony felőli bejáratában van. Ez az ajtó tölgyfából készült és nem egy valami kis épületnek a méretéről beszél. Az eredeti templom valószínű gót hatást mutatott, a megújított viszont barokk formára alakított. Magának az építésnek a kora is erre vall. A mai templomba áthozott tölgyajtó is barokk, amelyen régebben rajta volt a zárrésze is, egy barokk zárnak a része. Úgyszintén a régi úrasztala, a szószék-korona és az 1927-ben kicserélt padok is barokk stílusban készültek.

A régi úrasztalának darabjai a templom hátsó karzatán (cigánykarzat) őrizték, majd ezek felkerültek a templom padlására. Ez egy hatszögletű kerek asztal volt, amit közepén egy esztergályozott oszlopon hat oldalról deszkából kifürészelt cifra, barokkos támaszok tartottak.

A szószék-korona hasonlóan készült, díszes munka volt, amilyent az erdőszentgyörgyi és még sok más környékbeli templomban ma is látni lehet. Ezt a szószék-koronát a régi paplakásnak a tornáca padlására feltéve láttam gyermekkoromban.”

1820. Vadasdi István szántó- és kaszáló területeket zálogosít.

1830. „Az egyház ládája Gazda Sámuel papságában és megyebirósága idején, 1830-ban készült.”

1845. A templomot megújítják és cseréppel fedik.

1846. február 10. A vadasdi egyházközség szerződést köt udvarhelyszéki Mátisfalvi Szöts Sámuellel, hogy *egy becsületes, új, hat mutációs orgonát* készítsen az eklézsia részére. A Terminus Sz. Márton napja lészen, az ára 488 magyar forint, amiből 50 magyar forintot az egyház előlegként kifizetett.

Ez az orgona 1912-ig szolgált a templomban, amikor a nagyadorjáni gyülekezet vette meg és ma is ott szolgál.

1847. Vas István havadi lelkész a következő jelentést teszi:

1. A szükséges előlépések megtétele után November 3-ikán 1847-ben felügyeletem alá bízott vadasi ev, ref. Egyházban megjelenván az iskolában 12 tanuló gyermeket találtam. Amikor is a megyebirót felkerestetvén, a feljáró gyermekek névsorát kezemhez vettem, mely szerint lettek volna iskolábaírhatók 23 fiú és 10 lány, de akik közül csak 9 fiú és 3 lány járt fel, mely szerint a megyebirónak kötelességükbe tettem, hogy a szülőket intsék meg.

2. December 2-ikán ismét megjelenván találtam az iskolában 12 fiú és 4 lány gyermeket, ekkor a feltött rendelkezésemnek nem engedelmeskedő szülőket névszerint elősorakoztattam. Egyébiránt a feljáró gyermekek közül 11-en elég szorgalmasan tanultak könyv nélkül, némelyek a kis kátét, mások a Székely históriát, három olvasott, kettő szótagolt. Az éneklésben is előrehaladást bizonyítottak. Az iskola tanítónak elegendő szorgalma látszik a gyermekek tanításában.

1848. október 15. Bodoni Elek naplójából: „Az agyagfalvi gyűlésre menvén kaptam a falutól 5 rf. Október 16. Elmentem éppen a gyűlés helyére. Október 16-17-én az Agyagfalvi gyűlésen voltam, 18-ra virradólag haza jöttem. Ezen utban költöttem 3 rf. 45x.t.”

1848. Ebben az évben készült Segesvárott a templom nagyobbik harangja, amit Locz Ferdinánd öntött. Ez megvan ma is. (Hátsó borító.)

1850. február 15. Jelentés az egyház állapotáról (részlet):

1. „A templom széphangú orgonájával és egyéb templomban megkívántatott szükséges eszközökkel jó állapotban vagyom.

2. Harangjai kettő vagyon fáin és széphangúak és épek.

3. Haranglábja kívül elégségesnek látszik, hanem a harangokhoz képest gyengécske.

4. Cinterem jó állapotban van.

1855. A vadasdi egyház 50 pengős adománnyal segíti a marosvásárhelyi főiskolát.

1857. április 10. Sipos Anna asszony egy bakacsin koporsóterítőt bakkostól együtt adományozott a Ns. Ekklának közhasználás végett – bizonyítom Vadasdon 1857. Április 10. Péterfi Elek.

1860. áprilisa.

I. A templom földjei és erdei:

1. Veres Cserén egy nagy darab búzaföld, 2 hold 560 négyszögöl
2. Hírédbe egy nagy darab búza és zabföld, 1 hold 1355 négyszögöl
3. Hosszú álj oldalán két darab sovány törökbúza föld, az egyiket a Mester használja pótlék fizetésbe, egyik 260 négyszögöl, a másik 400 négyszögöl
4. Kánás oldalán zabföld, 1 hold 142 négyszögöl
5. Hosszúba két válogatott búzaföld, 10 vékás
6. Veres Cserén egy nagy erdő, cserés és bükkös, 19058 négyszögöl
7. Gorzsád bükin egy szép nyíl erdő, 3587 négyszögöl
8. Sovár bükin egy nyíl erdő
9. Dobosba egy nyíl erdő
10. Alsó Bozod bükin három nyíl erdő
11. Két árok között egy nyíl erdő
12. Bozod cseréjén és Verőfényen egy nagy növényfelben levő erdőhely, 5 hold, 1250 négyszögöl
13. Kecskés bükin egy szép nyíl erdő, 2015 négyszögöl
14. Koncsod szádán Kovács Pál rétye alatt a mart legelő (...) tanorokjáig.

II. A papi jószág után járandó földek és rétek:

1. Kenderszer és Farkasakasztón lévő törökbúzaföld és szilvás, 982 négyszögöl
2. Borbolya nyakán lévő törökbuza föld
3. Eke út tetején lévő buza föld, 1 hold, 922 négyszögöl
4. Kárhágón lévő törökbuza föld
5. Koncsodban lévő buza föld kül a réten és belől a nagy föld, 2 hold, 1391 négyszögöl
6. Az alája..... való Kender föld, 157 négyszögöl
7. A Lokon való kis kender föld
8. Kánás alatt lévő Kis Kender föld
9. A Koncsodban lévő rét
10. Kenderszer gyepüje alatt lévő rét, 504 négyszögöl
11. Híred árkában lévő rét, 525 négyszögöl
12. Vég bükbe lévő rét, 499 négyszögöl
13. Gyakor alatt lévő rét – felcserélődött a Lókötővel
14. Bozod árkában lévő rét, 408 négyszögöl
15. Bozod patakja martján lévő rét, 125 négyszögöl
16. A Ketskésben lévő rét az úton kívül és belől, 930 négyszögöl
17. Kosár helyen kívül egy nagy parlag (...)

III. A mesteri jószág után járandók:

1. A Lóködőben egy törökbuza föld
2. A Lejáróban egy kis kender föld
3. Tövis völgyben egy buza föld
4. Mocsár szerbe egy buza föld, 1010 négyszögöl
5. A Gyakor alatt egy rét
6. Gát homlokába egy rét – Bozod felől.

Péterfi Elek
ref.pap

1862. november 3. „Sípos Anna jó lélektől indíttatva ajándékoza a NS. Ecclesiának egy gyönyörű szép Urasztalára való virágos szép szövetes abroszt, amelyért az I. áldja meg. Vadasdon, 1862. nov.3. Bizonyítja Péterfi Elek vadasdi ref. pap” (Ek.L.)

1864. A közel félévszázaddal korábban megnagyított templomnak tornyot akarnak építeni, amit Roskoványi Lajos marosvásárhelyi kőműves pallér vállal fel. A tervrajzot Székely János mérnök készíti el. Az építésnél a pallér nem tartja tiszteletben a mérnök utasítását a fundamentumra vonatkozóan, aki szerint a patak mellett ingoványos a talaj, mely fundamentum szükséges és a fundamentum alá még kemény cserefacölöpöket verjenek le, és arra kezdjék rakni a követ. A torony mikor gerincmagasságig elkészült – valószínűleg a rossz alapozás miatt – eldőlt. Szóbeszéd arról is hallatszott, hogy valaki, aki ellenezte a torony építését, a mesterrel kifeszített egy követ, és az okozta a bomlást. Mindenesetre az építész hibájából történt az eset. Zuhanáskor a torony a templom falát is magával vitte, és így a templom használhatatlanná vált.

Ekkor Kovács József megyebíró gyűlést hív össze, hogy döntsenek a templom sorsáról. Akkor még negyvennégyen a régi helyére kívánják az építést, de huszonheten már valahol a falu közepére gondolják. Ebben az időben a falu, már völgy iránt kezdett építkezni.

A mérnök Székely János azon a véleményen volt, hogy a régi templom mellé kell építeni, mert a kántor által felajánlott terület nem megfelelő és a falu sem bírta meg a költségeket templom, torony és papi lakás építésére.

A mérnök Roskoványihoz írja: „Roskoványi uram. A fundamentumot a rajz szerint kellett volna elkészíteni, cövekekkel, és a templom falát le kell bontani olyan szélesen, mint a torony fala. Nem szeretem, hogy nem dolgoztatott a rajz szerint, melyből tisztán látszik, hogy a torony a templom fala helyére épült. *Aki nekem nem engedelmeskedik, gondos-kodom róla, hogy szót fogadjon.* 864. apr.4.Székely.

1865. Templomvita közben veszik észre, hogy a harang meghasadt, és új harangot kell önteni. Egy 2 mázsás 60 fontos harangot vásárolnak Mancher Mihály segesvári harangöntőtől, akitől azt kéri, hogy „a harangba a mi materiánk mindenképp beleöntessék.” A vadasdi harang súlya 120 font, amiből az apadás ki van vonva. A maga materiájából fontját 1.0 fr.-ért öntik.” Ez a harang az első világháború áldozata lett.

1866., nagypéntek napja. A vadasdi papnál megjelenik Alsócsernátoni Zámmler István havadi birtokos, aki néhány „értelmes ember” jelenlétében felajánlja a Péter-kert nevű helyet templom és papi lakás építése céljára. A helyet egy bizottság vizsgálja meg; Székely János marosvásárhelyi mérnök alkalmasnak találja a helyet.

1866. szeptember 1. Cserevásári szerződés köttetik a vadasdi református egyház és Kováts Pál valamint Németi István birtokosok között, akik a Lóköttöben lévő 1 hold 720 négyszögöl közbirtokossági területet cserélnék a templom Péter-kertbéli felépítése céljából.

Örökös cserevásári szerződés kötése Alsócsernátoni Zámmler István havadi földbirtokos és a vadasdi református egyház között. Zámmler a felajánlott Péter-kert helyett a lebontott templom telkét és egy kis veteményest igényel.

1868. *Marosszék ismertetése* (1868-69) című könyvében Benkő Károly ezt írta: „Fekszik határa közepében, hegyek között, dk.-ről ény.-ra nyúlólag elterül egy völgyben. Szomszédai: ny-ról Bedel, ény-ról Sz-Háromság 2, d-ről Havadtő I, é-ről N. Adorján 2,1/2, é. és k.között Havad I, k-ről Erdő-Szgyörgy 1 osztr. mérföld távolra.

Területe részletesen és összesen: szántója 754.h. 471 négyszögöl, kaszálója 167 h. és 643 négyszögöl, szőlője 17 h. 701 négyszögöl, legelője 288 h. 126 négyszögöl, erdeje 457 h. 662 négyszögöl, terméketlenek 81 h. 897 négyszögöl, összesen 1766 hold és 1435 négyszögöl, melynek csak 2/25-de tér, ami termő fekete földű, a többi hegyes, sárga agyagos, minek alsó rétege pala, nem kis része pedik köves, honnan építésre alkalmas kövei is vannak. Házai száma 115. Hegyei: Verőfény vagy Szénégető, a Kecskés hegyese, Falkabükk, Dióhegyesteteje, Tövisvölgyfeje, Talyiga cseréje, Koncsod hegyese és Kárhágó. Szőlői k-ről Bozod és Vigyorgó, é-ről a Nyáros, közepes bort adnak. Patakjai: a Nagy patak, jó é-ről, a Bozod, melynek árkába sok alaku, két s 3 ujjnyi ókori vastag cserepek, tálak találtak; a Hosszúály, Kecskés, Koncsod, Gorzsád p; mind a hat Havadtőre halad. Ivóvizei: nagyon jók vannak, úgy a faluban, mint határán. Vagyonosabb birtokosok: Zámmler István utódai, Jakab István, Kovács Pál, Nemes István, Gazda József, Gazda János stb. Köz- és magánépületei: az ev.reformátusok cseréppel fedett egyháza kőből, a falunak é.ny. felében, ez állítólag régi goth stylű miv volt, de ezelőtt 15 évvel megújítottán, ma annak semmi nyoma sincs; falábon két harangja van, a nagyobbik 4 mázsás 40 fontos, új; a kisebb régi, két mázsás rajta cifra latin betűkkel a következő felirat van: „Maria Mater Gratiae, Mater Misericordiae. 1502.” Magánlakai közül egyedül az ev.ref. papé szembeötlőbb, a többiek egyszerűek. Régi irományokkal bizonyítva állítják, hogy Vadasd és Havad között létezett egy helység Tekefalva (Castrum Tekefalvense) néven; mikor pusztult el ez, nem tudhatni. A vadasdi határ é.k. végétől a Havadira körülbé 200 öl távolra van egy híd, mit Teke-hídjának hívtak, ma inkább Bozodinak nevezik. Szentpáli Kornis Mihály kapott Vadasdon adományul 1569-ben két jobbágyos telket, mely felett Nagy Tamással hosszas pere volt (1571-i okirat szerint.) Ugyanis Kornis Mihály a székelyek részéről kineveztetik az adó számvitelére 28. sept. 1558 a fejevári gyűlésben; említetik a 1560 és 1566-beli diaetai végzéseken is, úgy 1567-ben, hol II.Zápolya János Szászsebes építési költsége kezelésével bizza meg”.

1869. február 6. „Presbiterek választása meg esett, három régi le köszönt, három újból választott és fel is eskettetett. 1. Tiszteletbeli Presbiter Mltsgs Miske Josef úr, mint Vadasdi nagy Birtokos és patronus 2. Kováts Josef 3. Simon Ferenc 4. Bodoni Josef 5. Csizmadia Mihály 6. Györfi István 7. Bokor Josef 8. Bakó Elek 9. Garda János 10. Harcsás István. Harangozó Györfi Sándor – Egyházi Madaras Josef. Harang figyelő S Simon Mihály.

(...) A presbiteri gyűlés alkalmával amelyen jelen van magyarcseszvei Méltós. Miske Josef úr, megmásíthatatlanul minden cserés pénz nélkül örökösen fiuról fiura, maradékról maradékra ajándékozza a Péter-kertet hogy templomot és papi lakot építsenek rajta. Egyebeket nem kíván helyébe, kérte az Ekléziát hogy mint vadasdi Birtokos úrnak egy bizonyos kijelölt székét biztosítsanak neki és családjá számára. A megye legszívesebb köszönetét fejezte ki mlt. Miske Josef úrnak szíves ajándékozásáért”.

1870. „még egy szép terítő van, szintén a négy sarkán skófiummal hímzett virágokkal. Léhnárt Jánosné Dabóczi Susánna ajándéka 1870-ből.

„Lelkek száma 420, férfi 208, nő 212. 1870-ben született fiu 10 – leány 17 – összesen 27, házasságra lépett 5 pár, meghalt fiu 10, leány 9, összesen 19, szaporodó 8.” (Bokor Lajos megyebíró számadása, 1870)

1872. 1872-ben a lelkészi jelentésből kitudódik, hogy az iskola jó állapotban van, anyagilag is, szellemileg is. Az iskola a népoktatási törvények kívánalmainak teljesen megfelel. Testgyakorló tere nincs. Az iskolának van fali ábécéje, gyermekeknek van könyvük, palatáblájuk, írkájuk. Hangoztató módon történik a tanítás.

Tantárgyak: Göntri olvasó ábécé, Gáspár olvasókönyv, Kisbiblia, Magyar nyelvtan, Számvetés főben és táblán, tornászati. Csak téli iskola van. A gyermekek szép számban járnak iskolába, általában a tankötelesek száma 40-60 között ingadozik.

1875. Sipos Anna végrendeletében *egy kis törökbuza földet* hagy az egyháznak, amit megtakarított pénzéből vásárolt. Lelkész Péterfi Elek, gondnok Györfi István, tanító Székely József.

1880. Az Eklézia 10 forintot fizetett az ez év januárjában elkészült templom- és toronyrajzért.

1881. május 30. „Templom és torony építésére töke pénz van 1500. V. é. forint. Jelenben a közös birtokosság által adományozva van 118 véka szemes törökbuza és ez az építés ideje alatt folyamatosan adományozandó (...) Készletben van 25 öl kő, 30.000 téglá és 300 véka oltott mész (...). Van 100 szál cserefája az Ekléziának, amiből szükség esetében egy 500 forint kifogható.” (Ek. L.)

1882. január 14. „(...) Egyháziak megválasztott Bokor Mihály ki el is fogadta a *Farkasakasztón* és Két *Benöcsfarkáni* füvek terméseiért, felesketése elhatároztatik kikötve azt, hogy a visitatioi biztosok lovait szénával lássa el a visitáción.” (Ek. L.)

Január 17. Egyházi javak és értékek.

1. „Urasztali edények: egy borosztó aranyos ezüst pohár, egy onkana, egy keresztelési onkana a pap kezibe, egy aranyozott és egy ontányér kenyérosztók, egy fületlen bokáj. –

2. Asztalneműek: 4 fejer abrosz és egy tarka a harangozónál, asztal keszkenő 9 drb. –

3. Könyvek: 23 drb. Névkönyv, 3 drb. Anyakönyv, 7 drb. Jegyzőkönyv, 1 drb. Családkönyv, 20 drb. Sinodusi Jegyzőkönyv a pap kezébe. Az 1875 dik évi nincs meg. 1 drb. Népiskolai tanterv utasítás. –

4. egy drb. pecsétnyomó. –

5. Vasfélék: 4 hosszú ráf s egy fél ráf. S még 1/3 rész drb ráf, s még egy sing ráf – Két ajtóba sarok, és 13 kapocs. –

6. Kötlevelek:

1. Régi alaptőke 23 drb. kötlevéiben 273 fr. 84 kr.

2. Segedelem tőke 35 kötlevéiben 620 fr. 77.

3. Iskola tőke van 14 drb. kötlevéiben 124 fr. 37. Kr.

4. (...) tőke 5 drb. kötlevéiben –58 fr 92 Kr.

5. Vadasd községe által adományozott tőke kötlevéiben van 9 drb-ban 157 fr. 17. Kr.

6. Papi kepéből gyült tőke van 7 drb kötlevéiben 224 fr.

7. Mesteri kenderföld tőke 20 fr. 1 drb kötlevéiben.

Átadtam: Németi József volt m.biró   Átvettem: Csizmadi Péter m.biró

1883. „3. Tárgy. Tekintetes Jakab Istvánné kér s *Gyakor* erdő begyült árából költsön 45 forintot. Határozat: Tekintetes Jakab Istvánné (...) asszonynak a 45 forint kiadását a presbitérium [el]határozza.” (Ek.L.)

Július 17. „4. Tárgy. A papi istálló hidlása kijavítása és a tanítói udvarra egy disznóól csinállása. Meghagyatik m.gondnoknak a papi istállót illendőképpen ellátni és a tanítói telken az olat megépíteni.” (Ek.L.)

Augusztus 12. „1. Tárgy. Előterjeszti a pap [Simon Elek] miszerint ez évben az őszi vetés nagyon gyenge a szalmás kepe helyett adjanak szemesbuza képét, s ha az eklézsia úgy kíván fizetni, a szalmás képét mind a pap, mind a tanító életük hosszáig megelégednek a szalmás kepe helyett a vékás kepe fizetéssel, mind búza mind zab képében – mégpedig a papnak minden 12 kalongyán felül természetű adni köteles 2 véka búzát, 2 véka zabot a 16 kupás vékával, egy bizonyos kitűzött napon, a tanítónak ennek fele részit azaz 1 véka búzát s 1 véka zabot.

Határozat

Az Eklézsia gyűlése a szalmás kepe helyett a vékás kepe fizetést elfogadja jelen pap és tanító életében s ha a leendő utokor is így megkivánnak elégedni ezen kepefizetés végleges fenn maradására magát kötelezi.

Ezen változtatás felterjesztése a presbitérium és egyháztagek a méltóságos egyház megyei tanácshoz jóváhagyás végett béterjeszteni ohajtja – ami jóváhagyás után fog életbe lépni (...).” (Ek.L.)

Augusztus 26. „1. Tárgy: A Lázár Kert adományozása. Nagyságos Grofnő Bánffy Erzsébet Grof. Berthold Sarolta Grofnő urasszony adományozott azon feltétel alatt, hogy az egyházközség erdeit ellenőrizze.

1. Határozat. Az Eklézsia az irt belső telket köszönettel átveszi és az edeinek ellenőrzésére az Eklézsia előljáróságát kötelezi egyszer s mind. Kovács József és Csizmadi Péter (...) ezen belső telek adományozása körül tett buzgó fáradozásukért köszönetet nyilvánít.

2. Tárgy: A buzakepe behordásának idejéről mely nap tüzetik ki.

2. Határozat. A buzakepe behordása napjára szeptember 6-ra tüzetik ki.

3. Tárgy: A papi földnek trágyázási idejéről mely nap tűzessen ki.

3. Határozat. A trágyázás idejéről augusztus 27 és 28 tüzetik ki.

4. Tárgy: *Kecskés bükk*in lévő öl fa mikénti eladása.

4. Határozat. Az öl fát 6 o. e forintban helyben eladatik készpénzben.” (Ek.L.)

1884. január 7. „5. Tárgy: A Péterkert megvizsgáltatott, ástak buzgó férfiak egy másfél öl mélységű üreget, az üreg egy fél ölon belül merő pala és így Templom és torony építésére alkalmasnak lenni tartja az Eklézsianak minden tagja.” (Ek.L.)

Január 27. „Határozat: A Péterkert nevű hely (...) templomhelyiségül véglegesen megállapítatik, s az építkezés ezen helyen megkezdetni ajánltatik.”

Február. „(...) Németi István aia jelenti miszerint az úr asztali kenyér és bor adására nézve ez utánra nézve körülményei gátolván kéri az eklézsia gyűlésit, hogy a Tárgyra vonatkozólag gosdoskodjon.

1. Határozat: Németi Istvánnak és neje Faluvégi Rebekának 12 évi szives adakozását az Eklézsia köszönettel veszi, jövőre nézve pedig mig él és a helységben lakik a kenyér és bor Úr asztalára való adományozását önkéntesen ajánlja a helybeli pap Simon Elek és neje Zöld Ágnes, mit az Eklézsia köszönettel elfogad.” (Ek.L.)

Február 22. „28/1884. Határozat: A Péterkert nevű hely (...) visitatio ajánlatára templom helyiségül véglegesen megállapítatik s az építés ezen a helyen megkezdetni ajánltatik.” (részlet a MRET. Jegyzőkönyvéből)

Február 25. „1. Templom, torony alaptőke 1016 frt. 70 fi., 2. Gyakor erdő tőke 550 frt., 3. Régi alaptőke 273 fr. 84 fi, összesen készpénz: 1840 frt. 54 fi. Készletben van:

1). 35 öl kő

2). 30 ezer téгла

3). 300 véka mész.”

Július 28. Elkészül a műszaki véleményezés a Péter-kert, a Tanorok és a Bokor-telek templomépítési alkalmasságáról. Mind a három helynek vannak előnyei és hátrányai is. A Péter-kertről, többek között ezt írja: „A legszebb emelkedett helyen feküdvén, talaja a legkeményebb és legszilárdabb palával rétegzett agyagos helyel-közzel fővényes talaj. (...) A hely majdnem a község központjában feküdvén legméltóbb helyül szolgálna a templomnak, hírdetvén a magasból a Mindenható dicsőségét.”

1885. május 4. Megkezdődik a templomépítés. Négy nappal később a mérnök megvizsgálja az alapgyödröt, amit jónak talál „És ezek után az alapkövet ünnepélyes istentisztelet után letettük, s az után az építést szorgalmasan folytatjuk.” (Simon Elek ref. pap 1885 május 10.)

A templom hossza 17,5 m, szélessége 8 m, magassága 7 m. A torony magassága a fedélig 18 m, azon felül még 7 m.

1886. A régi templomot ebben az évben bontják le, azzal a kikötéssel, hogy egyes berendezéseit (ajtó, szószék, padok, stb.) áthozzák az új templomba. Ekkor kerül át a női részleg hátsó felében levő fedeles pad is.

1888. Vagyonleltár készül; Eladásra kerül a cínterem, amit Madaras Sándor vásárol meg. 201 f. 55 k.

1889. Regálé jog. Az egyház birtoka, megyei 27 h. 1058 négyszögöl. Papi 16 h. 47 négyszögöl, kántori 5 h. 353 négyszögöl. Ezenkívül van még 9 h. 1758 négyszögöl erdő. Bánfi Erzsébet telke 500 négyszögöl. Összesen 59 h., kártalanítási díj 150 forint.

Az italmérési jog megszüntetéséért az egyház és az egész közbirtokosság terület arányában kártalanításban részesedett.

1890. szeptember 14. Jakab Árpád vadasdi származású erzsébetvárosi magyar királyi aljegyző kezdeményezésére és számmottevő anyagi támogatására Vadasdon is megalakul a *népkönyvtár és olvasókör*.

Az e célra felajánlt pénz- és gabonaadakozók (!) között találjuk többek között a testvér Jakab Ödön dévai tanár-költőt is, aki 65 db könyvet adományoz. Ezenkívül Erzsébetvároson összegyűlt 40 ft, ami igen jelentős összegnek számított abban az időben.

1893. Az egyház csűr- és istállóépítési engedélyt kér.

1894. 1894-ben készült „összesítés óvodaköteles és tanköteles gyerekeknek”

Életkor	Fiú	Lány	Összesen	Magyar	Német	Izraelita
3 – 5	19	25	44	44	–	–
6 – 11	35	33	68	65	–	3
12 – 14	11	17	28	28	–	–

1895. Simon Elek lelkész bejegyzése szerint, az új templom építésének fontossága több szempontból is indokolt volt:

- a megháromszorozódott nép a másik templomba már nem fért be
- a Felszeg népe a földcsuszamlások miatt az Alszegre költözött, s így a Felszeg elnéptelenedett. (M.E.L. 1895. ÉPÍTKEZÉS)

1895. szeptember 22. „A zab bér behozatala szeptember 27-ére határozatlik (...)

A szilva és alma nyílt árverésen [a Péterkertben] szeptember 24-én reggeli templomozás utáni órára határozatlik.”

1896. Lebontják a régi templomot, s két szál deszkának az alsó felén ezt az írást találják: „Uram, hajlékodat szeretem, házadat hól lakozol dicsőséggel, szent helyedet kedvelem és azt feljebb becsülöm minden kincsemnél.” Solt: 26:8. (REN)

1897. A kepezők száma 110. Kepe: 2 kalangya búza, 2 kalangya zab, 3 véka kukorica, pénz 50-25 ft.

1898. 1898-ban felvetődik a gondolat egy új iskola építésére:

Nagyiszteletű Esperes Ur! Idei 268 számú becses átírata mellékleteinek visszarekesztésével, bár igen nagy sajnálattal, de egyelőre tudomásul veszem, hogy a vadasdi ev. ref. egyházközösség ezen idő szerint nem hajlandó és nem képes saját gyermekei számára alkalmas iskolát építeni, amint azt a szomszédos gezesiek pedig jó példával megtették. Továbbá megjegyzem, hogy közhelyek felosztása felett – fájdalom – nem én rendelkezem, mert akkor azoknak nagyobb része mind iskolai célra jutna.

Marosvásárhelyt 1898 márc.3.

1898. február 16. „(...) Végül az előjáróság is őrizkedjék a vasárnapi munkától. Csak a rendőri ügyekkel foglalkozzék inkább, képviselő testületi gyűléseket pedig csak a sürgősebb ügyekben, s akkor is csak a templomozás idejétől eltérőleg tartsanak, hogy azokon a lelkészek is részt vehessenek.” (Rozsnyai főszolgabíró, s.k.)

1898. december 19. Kőrlevél. (...) „Az egyházak történetét minden lelkész aki még nem írta meg, írja meg, s küldje bé hozzám. Ha készen van, azonnal küldjék.” (Ravasz János esperes, Nyárádszereda).

1899. április 7. Toronyépítési szerződés készül Korodszentmártoni Nagy János kőműves mester és a vadasdi ref. egyház között.

Április 28. Vadasd lélekszáma 588, amiből 284 férfi és 304 nő. Született 14, házasodott 2 pár, egyik vegyes vallású. Meghalt 9. Konfirmálás 1898-ban 18 (8 fiú és 10 lány).

Erzsébet királyné emlékfái

Bokor Lajos 1 drb. hársfát ültetett

Györfi István 1 drb. hársfát ültetett

Györfi Károly háza elé 5 drb. hársfát ültetett

Kovács József a templom mellé 1 drb. eperfát és 1 drb. hársfát ültetett

Németi József 2 drb. eperfát ültetett

Vadasdi ref.egyház a templom mellé 4 drb. fenyőfát ültetett

Vadasd község előjárósága 25 drb. kőrifát ültetett

Augusztus 14. (...) „Az építést megkezdjük aug. 2-kán, s ma, azaz aug. 14-én a templom fedele tetejéig fel van a kőfal emelve. A nép igen nagy buzgóságot tanúsít. Minden nap 16–18 munkás dolgozott – hordta a követ, meszet, téglát, fát stb. A

szekeresek hordták a vizet, követ, téglát. Fövények (falrakáshoz, vakoláshoz szükséges homok) Isten adta éppen a templom melletti domb aljában – úgyhogy csak vágni kellett és vinni a mézsládába. – Ez nagy könnyebbség volt a marhás gazdáknak. (...) Minden marhás megye tag nagy fáradtsággal gyűjtött – adott – és a helyszínre kihordott 1/4, azaz egynegyed öl követ – s még a gyalogosok közül is igen sokan 2–3 s több szekér követ ajándékozott – hogy ne mondhassák mások: te nem adtál semmit a torony számára.”

December. „A téгла égetéstől megmaradott egy szekér szinfa és a Sovárbükkin 2 szál bikfa, mit kér toronyépítő Nagy János, legyen szíves az Eklézsia neki adni. – Mire nézve a gyűlés a fákat Nagy Jánosnak adja, különösen azon fáradtságért, hogy a téгла égetésen jelen volt.”

December 31. „Gondnok aia felszólítja a megyetagokat ki akarja a harangozási hivatalt el fogadni mire nézve ajánlkozik Kutasi Sándor és Molnár Péter Alsó, hogy ők a harangozást és szentegyházfiuságot az 1900-dik évre elfogadják a következő képpen: 1.ször készpénz 12 forint; 2.szor 50 harangkenőcs; 3.szor Farkasakasztó és Benőcsfarka temetőfűvének haszna; 4.szer estvéli és hajnali harangozásért köteles minden egyháztág két-két kupa törökbuzát adni. (A cigányok halál esetén 50 krt. fizetnek, az illető családfő).

(...) A fenti harangozási és egyházfiusági szerződést a fenti szerződés szerint elválttuk neveink aláírása mellett az orgonahuzással együtt.”

1900.

Népszámlálási adatok

Össznépesség	540
Ebből: – kereső	349
– eltartott	191
Mezőgazdaság és kertészet:	
– kereső	337
– eltartott	174
– iparkereső	7
– eltartott	10
– házi cselédek	3
– kereső férfi	177
– kereső nő	160
– eltartott férfi	77
– eltartott nő	97
Nagybirtokos	1
Kisbirtokos vagy bérlő	77
Kisbirtokos napszámos	36
Baromfitenyésztő	2
Kereső munkás:	
– 16 éven alul	2
– 16 éven felül	67
– eltartott	33
A munkások közül saját lakóháza van:	3-nak

1900. A templom felépítése után a torony elkészültéig, 1900-ig, a harangokat haranglábra helyezték. Ez a harangláb – az emlékezők szerint – a zsidó-kert felett, a

templomhoz vezető lépcső és Madaras János (ma Simon Lajos) kertje közötti kis területen állott. Nem volt díszes, mesteri épület, amilyeneket nehol még ma is lehet látni, de elég magas, toronyszerű építmény, deszkával beborítva. Ezt az új torony felépítése utáni árverésen Györfi Sándor vásárolta meg 6 forintért. Tőle aztán Török György vette meg, akitől a katolikusok – közben ilyenek is lettek – vásárolták meg és a bosszúból katolikus hitre tért Pál Károly udvarán, a házának ablaka előtt állították fel, 1903-ban. A rom. kath. statustól egy harangot is kaptak és egyet vettek 100 forintért, bankhitelre. Itt a harang pár évig szólt, és a torony, illetve a harangláb is eltűnt. Azelőtt a harangokat a szentháromsági plébános már régebb elvitette.

Február 10. „Február 10-én estve az iskola Szobában a Torony számára tánczvizgá-lom volt. – Az egész jövedelem volt 24 fr 95 kr o.é. Ebből költség volt 9 fr 42 kr. Tiszta jövedelem 15 fr 53 kr.”

Július 15. „Nagy János építő vállalkozó kér két szekér forgácsot a nagyjából. A presbiterium általánosan a két vagy három szekér forgácsot is megadja Nagy János vállalkozónak.”

1901. „Még egy szóbeszédéről is van tudomásom. Madaras János mikor a házát építette (az 1900-as évek elején) egy arany tárgyat találtak, amit a Bp-i Nemzeti Múzeumba vittek. Ma Simon Lajos és családja lakik ezen a helyen.” (Kovács J: Adatok...)

1902. Úrasztali terítő 1902-ből. Garda Gizella adománya vászonból készült tüfestés-sel.

Augusztus 25. A magyar királyi Belügyminiszter engedélyt ad, hogy „csakis saját hitsorosai között” két vadasdi egyén három hónapon át (egy gyűjtőkönyv alapján) templomépitési könyöradományokat gyűjthessen. Ezek a személyek Kutasi Ferenc és Kádár Mihály. Október 4-én – az addig gyűlt összeg számbavétele után – Maros-Torda Vármegye alispánja egy új személy, ifj. Madaras Sándor elindulását engedélyezi, aki ezután Kádár Mihállyal együtt járja az országot.

A könyöradománygyűjtők feljutottak Budapestig (nov. 1.), nem hagyva ki olyan híres helységeket, mint Déva, Arad, Szeged, Nagykörös, Cegléd, Hajdunánás, Karcag stb.

November 5. „A Toronyára alapra legelsőbben ajándékozott Tkts Benkő András, jelenleg (...) Lukafalvi birtokos, 5 koronát, azaz öt koronát. Igazolom Vadasdon 1902. november 5-kén. – Ezen pénzt elkezeltem, Simon Elek ref. pap, a fenn írt időben és napon.”

1903. május. A haranglábát a páristák felszállították Pál Károly jószágára, ahol befedték és június 27-én reggel keresztet tettek a tetejére.

Augusztus 22. Az erdőszentgyörgyi vasútállomásról 2 harangot szállítanak a vadasdi

ún. katolikus egyháznak, ahová öt család – Pál Károly, Máthé András, Gál János, Bakó József és Simon József – tartozik. Ők együttesen 100 koronával fizetik ki az egyik harangot, a másikat pedig a katolikus státus ajándékozta. Ime hogyan emlékszik erre Simon Elek református lelkész:

„Volt öröm, volt ivás, vettek 24 liter pálinkát. Ott volt csodalátni az egész falu – ingyen inni szerető népe. Azt hitték, hogy az egész falu katolikus lesz (...) A harang szentelés után Pál Károly vasámap rendesen harangoz és mintha pap vagy kurátor volna, egy könyvből imádkoztatja is az ő híveit. Esténként pedig takarodóra is rendesen meghúzza a harangokat (...)

1904. Simon Elek ref.lelkész keserű szájjal gondol erre az évre, amikor sok aláírással ellátott panaszt nyújtanak be ellene a Püspökségre. Vádlói Györfi Sándor Zs. és ifj.Németi István. Kovács János ny.lelkipásztor szerint „semmi esetre sem volt se lopás, se sikkasztás (...) A sok aláírást részben kierőszakolták, részben hamisították.”

Itt jegyzi meg: „A kiöregedett lónak, betyárnak, kutyának, papnak már nincs sok becsülete.”

1904-es összesítés óvoda- és tanköteles gyermekeknek:

Életkor	Fiú	Lány	Összesen
6 – 12 éves	29	24	53
13 – 15 éves	9	13	22

1907. október 3. A szüreti és takarodási szünidő kezdődik október 15-én és végződik 21-én. (Ek.L.)

Október 6. „Tanító a. fia [Kovács Győző] kéri az iskolaszék tagjait, hogy a szüreti vakációt most törökbúza szedéskor adja ki, mert a gyermekek annyira le vannak foglalva, hogy hiányosan járnak fel.

Az iskolaszék elfogadja tanító a. fiának tanácsát és a szüreti vakáció helyett takarodást ad, amely kezdődik október 7-én és végződik 13-án.” (Ek.L.)

1908. „Községünkben a kath-ok közül eltávoztak Gál János és felesége, Simon József és felesége. A jelen 1908. évben vannak Vadasdon katolikusok, Pál Károly és felesége, Máthé András és felesége, Bakó József és felesége, és egy bábaasszony. Szilágyi Imre, Simon E. ref.pap.”

Simon Elek lelkipásztor beszámol az általa elkészített fiúkarzatról, hogy a gyerekek és az orgona is elférjen. Hasonlóképpen a szószéktakaróról, aminek szükségességével kapcsolatosan, mikor felvetette, azt mondták: hogyha kell a papnak, csinálja meg. „Én aztán vettem sötét, szederjes posztót és reá nagyon drága csipkét, s a mostoha leányom Vass Bertával meg is csináltattam. Került 15 forintba.”

A toronyba 2500 téglát vett. Megcsináltatta a torony tetejére a csillagos buzogányt, ami 35 fotintba került.

A közmunka nehézségeiről ezt írja: „A nagyobb áldozatok 100 forintnál többet tettek ki, s ezenkívül a sok étel-ital, ami még ráment. Ha valaki építtetni akar, adja ki pénzért vállalkozónak, és semmit se vállaljon egyebet.”

1908. december 30. „A teljes eklézsia gyűlése úgy határoz, hogy a harangokat csak 4 koronáért huzzák meg, s a harangozónak is tartoznak fizetni 1 koronát. Ha pedig megteszik az egyháznak, lelkésznek, tanítónak és harangozónak azt a munkát, amit m. gondnoka kíván, akkor mint más egyháztagnak – ingyen lesz temetése.” (Ek.L.)

1909. február 7. „Miután az orgona alapunk annyira felgyült, hogy az orgonát megrendelhetjük, id.Kerékgyártó István debreceni orgonagyárossal a szerződést 1600 koronáért megkötöttük. Mindenféle feltétel a szerződésben látható.” (Ek.L.)

1912. Garda János egy Úrasztalt adományoz az egyháznak.

Március 2. 31 évi vadasdi szolgálat után elhunyt Simon Elek lelkész, akit a papilak közelében lévő *Borbolya* nevű temetőben helyeztek örök nyugalomra. Ő volt a templom és toronyépítő és más egyházi épületek felhúzását megszervező lelkész. Az egyházzal kapcsolatos fontosabb eseményeket naplóban vezette; prédikációs könyve megjelent nyomtatásban is. A fáma szerint a helybeliek félték a „halotti beszédeitől”, amelyben az elhunyt életének erényeit, de ugyanúgy gyengeségeit is felsorolta. Markáns egyéniségének – sajnos – jó ideig nem akadt követője.

November 17. „M. gondnok azt jelenti, hogy az egyházközség Péter-kert nevű birtokában sok szilvafa kiszáradt s azokat eladásra – a mai napra – nyilvános árverezést kiáltatott. Kéri a gyűlést, vegye tudomásul és legyen jelen az árverezésen.

A gyűlés m. gondnok jelentését egyhangulag tudomásul veszi s megállapítja az árverezés feltételeit, amelyek a következők: A fák árát a következő 1913 év április 1-ig kell megfizetni. Köteles minden vevő a fákat úgy vágni ki, hogy a kaszálást ne akadályozza, továbbá a fák mellett és a fák körül a csemetéket meghagyni.” (Ek.L.)

December 2. A vadasdi egyházközség közfelkiáltással Dónáth László berettyószéplaki segédlelkészt és majdani novellairót választotta meg. Addig Simon Imre (az elhunyt Simon Elek fia) havadi adminisztrátor lelkész látta el a teendőket. Az átadás és beiktatás december 22-én történt.

1914. február 28. A vagyonelejtár értéke 71.586 korona 10 fillér.

Augusztus 16. „Az iskola oly szűk, hogy a tankötelesek nem férnek be, amellet nedves és egészségtelen. A falunak a szélén van, félreeső, sáros utcában. A lelkész lakása több száz éves épület, és annyira gyöngye, hogy életveszélyes benne lakni.” (Ek.L.)

1915. január 13. A Nyárádmagyarósra távozó Dónáth László helyére beiktatják Szilágyi Jánost. Távozásának oka ismeretlen. Később több novellája jelenik meg, amelyeknek hősei és cselekményszíntere erre a helyre utalnak.

Március 10. „Tankötelesek száma 74, melyből 54 mindennapi iskolás, 20 ismétlő, akik azonban a háborus viszonyokra való tekintettel felmentettek (...) Lélekszám 552, született 13, mind törvényes gyermek, meghaltak 9-en.” (Ek.L.)

1918. november 7. „(...) Pesten most szállást se lehet kapni semmi áron. Ezrével állnak az emberek hajléktalanul. A kormány az urak lakásaiból foglal le a hajléktalanok számára. És nincs elég lakás (...) utazni, költözködni most szinte lehetetlenség (...) A vasúton nincsen hely. A kocsik fütetlenek, s az ajtók, ablakok ki vannak töredezve. Az isten hidege verne meg Pestig a hosszú út alatt. Mert még a levél is Erdélyből 4-5 napig jön, olyan lassú a közlekedés.” (Részlet Jakab Ödön Bodoni Károlynak írt leveléből.)

1920. Szőlőgerezdes és levélmotívumos úrasztali abrosz. Györfi Margit adománya.

1922. július–szeptembere. Levélváltások Jakab Ödön és Bodoni Károly között, amelyek a jelenlegi Velencei lakás és Bodoni Elek közötti területen lévő szülőház eladásáról szólnak.

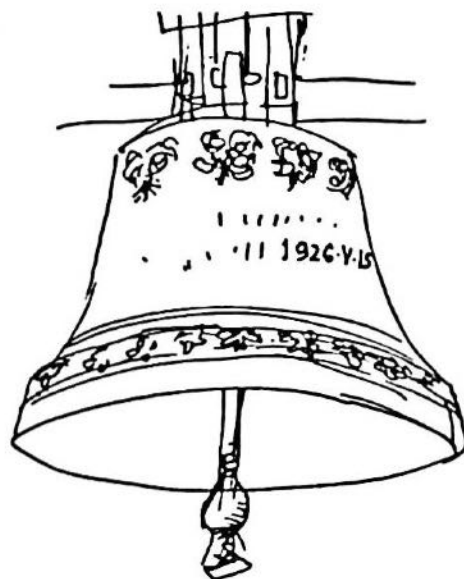
1927. A templom első megújításának éve. Újabb újítások: 1945-ben és 1955-ben. Valamennyi a hívek adakozásából és áldozataiból valók.

1928. május 6. „A NT. E.megyei T[anács] március 7-én kapott ama határozata, melyben utasítja a presbitériumot, hogy a halotti torozást – miután népünkre, s mindenkire nézve nemcsak erkölcsileg, de a mai nehéz gazdasági viszonyok miatt anyagilag is végtelen káros és haszontalan – mindenütt töröljék s egyben arra is utasítja a presbitériumot, hogy súlyos büntetést állapítson meg az egyház javára a határozat megszegői ellen.

Presbitérium a N.T.E.m. Tanács határozatát elfogadja azzal a hozzáadással, hogy a temetés alkalmával sírások, harangozók, valamint a holttest vivők széken elláttassanak. Akik azonban halotti torozást rendeznek, mint e határozat ellen vétőkre 500 lej pénzbírságot állapít meg, mely az egyház javára, az egyházközség pénztárába fizetendő be.” (Ek.L.)

1930. „A harmincas években Simon Sándor szántás közben talált egy cserépfazakat s benne római mécsesek voltak. Ezek közül egy pár darabot láttam, de ezek eltűntek, mert Csizmadi János nevű unokája állítólag eljátszotta. Ezt Kecskés völgyében találta szántás közben, Kecskésbükke erdővel szemben, a patakon túl, a havadi határ felé.” (Kovács János)

1931. február 6. Átirat a Bekecsalji Református Egyházmegye Esperesi Hivatalától: „A 36/1931 sz. felterjesztésére kérjük értesíteni a vadasdi egyházközséget, hogy iskolaépítésre 10.000 lejt utalunk ki [...].

*A templom kisebbik harangja.
Az Amerikába szakadt Molnár József
adománya 1926-ból.*

1934. Templomi korona készítettése 2600 lejért. A Nőszövetség ajándéka.

1940. március 10. „Elnök [Gáll Viktor lelkész] előadja, hogy az *egyház ládáját* az idő vasfoga és az ugynevezett faszú nagyon megrongálta, szükségessé vált egy új láda készítése. Jelenlevők ebben a tárgyban érdemleges határozatot nem hoztak.” (Ek.L.)

1948. Dr. Kerekes Béláné két darab aranyozott ezüst poharat adományoz az egyháznak, amelyek keletkezési idejét Kovács János lelkész a XVII.–XVIII. századra teszi.

Úrvacsora-osztó kegyeszerék.
Vadasdi István (1818), illetve
Csombor Pálné adománya (1930).

Április 5. Az *Iskolaszék* helyett megalakul az *Időközi bizottság*, amelynek Sántha József az elnöke, Nagy Teréz tanítónő és Madaras Mihály szülő tagok.

1951. május 6. „A vallásoktatás heti egy órával, szombaton d.u. megtartatott. (...) A községben 5 r. katolikus és 2 unitárius vallásu van, akik más községekből származtak. Szektások, Jehova tanui nincsenek.” (Ek.L.)

Május 11. „A 630 lelket számláló gyülekezetből templomban volt 79 lélek, persepénz 271 lej.” (Ek.L.)

Szeptember 2. „Elnök [Kovács János] előterjeszti, hogy a lelkészi lakás pincepadlása beszakadozott, s kéri a gondoskodást annak kijavítására, valamint néhány facsatorna vásárlását a lelkészi lakáshoz.” (Ek.L.)

1952. május 11. „(...) A vidéken dolgozik Maksay Ákos orgonajavító, aki a már rég óta nem használt orgonát vállalná kijavítani. Javításáért 150 lejt és kosztot-lakást kér (...) Presbitérium úgy határoz, hogy kijavítsa az orgonát, gondnokot megbízva annak véghezvitelére.” (Ek.L.)

1953. szeptember 13. „(...) A templomról, valamint a lelkészi lakásról és lelkészi udvaron lévő csürről a szél sok cserepet levert, minek pótlása sürgősen szükséges. Presbitérium tagjai elhatározzák, hogy a következő hét szombatján a szükséges javításokat elfogják végezni.” (Ek.L.)

1954. október 3. „Presbitérium a kepe kirovást elvégzi, azzal a határozattal (...), hogy azt mint önkéntes adományt a számadó gondnoknak [Györfi Kálmán] adják át.” (Ek.L.)

1956. május 6. „Presbitérium megállapítja, hogy egyházközségünkben szektás tévelygő nincs.” (Ek.L.)

1957. szeptember 1. Kovács János lelkipásztor kevések tartja az 1 véka búza és 1 véka zab évi kepejárandóságot. Amennyiben a családok nem hajlandók a díjlevélben előírt 2 kalangya búzát és 2 kalangya zabot megadni, „kénytelen más állás után nézni”.

December 29. „Presbitérium Máthé Mózes aát megbizsa a kántori teendőkkal, megegyezés alapján, olyan formán, hogy az egyházközség évi fizetés képpen 50 azaz ötven véka kukoricát biztosít.” (Ek.L.)

1958. február 23. „Máthé Mózes azzal a kéreessel fordult a presbitériumhoz, hogy (...) engedélyezze részére egyházközségünkben (...) Kecskés Ilonával tartandó esküvőjének 1958. március 15-én szombat napon való megtartását. Kérését azzal indokolja, hogy úgy az ő részéről, mint menyasszonya részéről rokonaik egy része városi lakos, állami alkalmazott, kiknek más napon való részvételük az esküvőn igen nagy akadályokba ütközne (...)

Elnök ismerteti a N.t. Egyházmegyei Tanács vonatkozó rendelkezését, valamint emlékezteti presbitériumot arra a határozatra, melyben kimondta, hogy az esküvők tartását szombat napon nem, csak keddi vagy csütörtök napon engedélyezi.

Presbitérium kimondja, hogy továbbra is ragaszkodik ahhoz, hogy esküvők nagyhéten, ünnep első-, másodnapján és szombat napon ne tartsanak. Máthé Mózes kérésére, tekintettel a családi helyzetre kivételesen az engedélyt megadja.” (Ek.L.)

„Elnök (Kovács János) jelenti, hogy a hétköznapi istentiszteletek tartását a presbitérium hétfőn reggelre és szombat délutánra jelölte ki, valamint nagyhéten minden reggel és minden délután. Jelenti, hogy ezeket az istentiszteleteket lehetőség szerint megtartja, azonban a nagy hét szombat délutáni istentiszteleteket kivéve a gyülekezet nem vesz részt az istentiszteleteken.” (Ek.L.)

1959. november 15. „A templom padlójának az elkészítése feltétlenül szükségessé vált. A téglapadló kikopott, porladozik, a felszálló por falat, padokat meglep és kellemetlen a gyülekezet számára. Azonfelül az Úr házában ékessége szempontjából is illő volna annak elkészítése.” (Ek.L.)

1962. február 4. Kovács János lelkész a „messziről jött szomorú hír” kapcsán búcsúzik a távolba szakadt, de lélekben mégis oly közel levő Molnár József (1887-1962) Amerikába szakadt atyánkfíától. Egy másik innen indulót, Jakab Ödön költőt idézi:

*Mehetek én a föld bármely szegletére,
Messze tartományok idegen helyére,
Nagy tengerek, bérczek zárhatják el tőlem
Az én kis falumat, az én szülőföldem:
Mégis minden ponton
Mindig hallom, mikor harangoznak otthon!*

Vadasi

Szószték fölötti pelikános oltár
1934-ből

Április 15. (...) A főhatóság elrendelte felsőbb utasításra a toronynak villámhárítóval való ellátását, aminek 1962. május 1-ig kell elkészülnie. Presbitérium gondnokot és lelkészt bizza meg a szükséges intézkedések megtételére, a szükséges pénzt a hívektől fogja kérni erre a célra külön adományként.” (Ek.L.)

1964. Ebben az évben elkészül a templom mozaik-padlózata és a bejárati lépcső.

1970. Az ez évben konfirmáltak az orgona felőli csillárt adományozzák az egyháznak.

1972. A konfirmándusok elkészítik a templom csatornázatát.

1974. A torony újrafedése cíniplével. Ez nagy áldozatot követel az egyháztagek részéről (ekkor még nem beszélhetünk testvérgyülekezetéről).

1982. A központi csillár adományozása a konfirmándusok részéről.

1983. Kovács János nyugalmazott ref. lelkész ezt írta:

„A falu elhelyezkedését mesteribben leírni, mint Benkő Károly én nem tudnám. Ma a falu nagy része a Nagypatak völgyét követő útvonal mentén helyezkedik el. Valamikor a falunak a zöme a Koncsod, Híred és Nyárospatak völgyében húzódott fel. Valószínűleg a török-tatár és más idegen hadak útjából rejtőzködött el.

A falut valamikor nagyobb és sűrű erdőség rejtette. Az erdőket a lakosság szaporodásával irtották és tették szántófölddé, kaszálóvá vagy legelővé. Régi iratok gyakran beszélnek *irtovány földekről*. A falunak hatalmas, szép erdői és a határon mindenfelé jóvizű forrásai voltak. Az erdők javarésze 150-200 esztendővel ezelőtt még bükkerdők voltak, kevés volt a gyertyán s a tölgy, a nyárfát akkor még nem ismerték. A bükkerdők rendre eltűntek és a gyertyán mellett gyorsan kezdett szaporodni a nyárfa, csere vagy tölgy. Régen a bükkfát, bár köztudottan erre a célra nem alkalmas, még az építkezésre is használták. A fenyő állami támogatással és ösztönzéssel a XIX. sz. végén és a XX. sz. elején terjed el ezen a vidéken.

A jó ivóvizek mellett említést érdemel az Orbán Balázs által leírt salétromos fürdő, amiről már csak az idősebbek beszélnek. Bozod völgyében, ahol a *Tamáskotra* árkába bevezető út van, az árok bal oldali részén volt egy forrás, amit még az első világháború előtt ismertek s *Borvízkútnak* neveztek. Állítólag üdítő savanykás ízű vize volt. Az árok most beomlott és a forrás eltűnt. Ha forró nyári napokon Bozod szőlője alatt jár az ember, gyakran lehet látni az út martján salétromos kiszivárgást, a gyömbér-köveken márványszerű lerakódást.

A Nagypatak völgye még a múlt században is jórészt mocsaras, nádas terület volt, ahol télen farkasok tanyáztak. A patak szabályozásával (1977) a völgy termékeny területté vált.

1992. április 23. Alig két órást átás után rábukkannak Sántha József kántortanító 1949-ben készült sírjára. Az exhumált földi maradványokat két nappal később, április

25-én temetik újra a református templom mellé. Zaklatott életének a terror rendszer pribékjei vetnek véget.

Április 25. Eltemetik Sántha József két napig a templomban őrzött földi maradványait. Sirja fölött volt tanítványa és munkatársa, Kovács János református lelkész többek között ezekkel a sorokkal búcsúzik:

*Én népem múltba vagy jövőbe nézz,
Magyarnak lenni oly bús, oly nehéz.
Magyarnak lenni: tudod mit jelent?
Küzdelmet, fájót, véges-végtelent.*

Élt 59 évet.

1999. Holland testvérgyülekezet (Yerseke) segítségével a templom kívül-belül megújítatik. Az erre a célra költött összeg 32.000.000 lej.

2000. február 19. Hosszas szenvedés után elhunyt Molnár Dénes tanár, grafikusművész, Vadasd és a vidék népi kultúrájának ápolója. 1947. július 22-én született Vadasdon. Végakarata szerint 32 darab színes grafika és metszet maradt a falunak, hogy későbben – az anyagi lehetőségek megteremtése után – állandó képtár nyíljon a helyi iskolában.

Augusztus 5. 1981 és 1990 után harmadik alkalommal is megszervezik a falutalálkozót, amelyre a falu szülötteit, azok rokonait, hajdani ittlakókat vagy Vadasddal bármilyen kapcsolatot fenntartó személyeket hívtak meg. Az ígét nagytiszteletű D. Dr. Csiha Kálmán, az Erdélyi Református Egyházkerület püspöke hirdette.

Délután a helyi iskolában Sándor János faragóművész címerkiállítás, valamint a Molnár Dénes emlékkiállítás megnyitása szerepelt a programban.

FÜGGELÉK

Lelkészek névsora

Tordátfalvi Mihály	1693
Váradai Zsigmond	1694 – 1700
Fogarasi Márton	1700 – 1703
Vadasdi Gergely	1703 – 1716
Étfalvi Ferenc	1716 – 1721
Pál András	1721 – 1722
Rettegi István	1722
Soós József	
Simon István	
Sándor Mihály	– 1774
Győrfi István	1776 – 1779
Ambrus Ferenc káplán	1776 – 1778
Simon István káplán	1776 – 1778
Ábrahám Ferenc	1779 – 1794
Szente József	1802 – 1808
Simon Sámuel	1808 – 1811
Rétyi Gazda Sámuel	1811 – 1831
Soós József	1831 – 1833
Péterfi Elek	1833 – 1880
Simon Elek	1881 – 1912
Donáth László	1912 – 1914
Szilágyi János	1915 – 1921
Kovács Sándor	1924 – 1926
Béres Márton	1926 – 1926 (2 hónapot)
Balogh János	1926 – 1929
Gál Viktor	1930 – 1942
Kovács János	1943 – 1977
Kiss Károly	1977 – 1995
Labancz Gyula	1995 – 2000

Tanítók névsora

1. Uzoni Sámuel (1693)
2. Zágoni János (1694)
3. Galambfalvi János (1695)
4. Bibartzfalvi István (1697)
5. Málnási János (1700–1703)
6. Harasztkerekci István (1712–1721)
7. Pál András conc. (1719–1721)
8. Káli Mihály (1722–1723)
9. Kribi Mihály (1723)
10. Létzfalvi Sámuel (1724)
11. Pulckereczi Sámuel (1725–1734)
12. Sipos Péter (1737)
13. Sipos János (1739–1752)
14. Borzás Sámuel (1774–1784)
15. Dali Péter (1785–1788)
16. Dályai Pál (1789–1793)
17. Szabó Mózes (1812)
18. Bende Ferenc (1817)
19. Bényei István (1823)
20. Jánosy József (1836)
21. Péter István (1837)
22. Kállai Mihály (1837–1838)
23. Magyar József (1843–1850)
24. Kovács János (1855–1874;
1877–1912;)
25. Székely József (1875–1876)
26. Kovács Győző (1912–1915)
27. Sántha József (1917–1928;
1929–1946)
28. Mázsa Péter (1928–1929)
29. Nagy Jusztina (1935–1937;
második tanerő)
30. Nagy Teréz (1937–1949)
31. Mester Ferenc (1946–1949)
32. Fülöp András (1949–1950)
33. Mátyus Katalin (1949–1950)
34. Nagy Erzsébet (1950–1951)
35. Demény Gizella (1950–1951)
36. Lőrinczy Károly (1951–1953)
37. Szántó Zsigmond (1951–1952)
38. Bálint Emil (1952–1953)
39. Oláh Ilona (1952–1953)
40. Vass Béla (1952)
41. Agyagási Aranka (1953–1960)
42. Kelemen István (1953–1954)
43. Samu Pál (1954–1957)
44. Moré Margit (1957–1959)
45. Velencei András (1959–1995)
46. Nagy Jolán (1960–1962)
47. Dézsi Olga (1962–1968)
48. Ambrus Ferenc (1968–1986;
1987–1990)
49. Dósa Endre (1975–1978;
III. tanerő)
50. Székely Teréz (1986–1987; 1997–)
51. Labancz Csilla (1995–2000)

Kántortanítói díjlevél

Melynél fogva a vadasdi ev. ref. egyház tagjai a régi szalmás képét és vékások béreit (...) pénzértékbe fordította:

Mégpedig a szalmás béreket oly formán, hogy akik házasságban vannak, birtokosok fizessenek 2 korona 20 fillért.

A félbéresek fizetnek 1 kr 10 fil

A régi vékások akik törökb. fizetnek 1 kr 80 fil

Az ilyen félbéresek fizetnek 90 fil

Az özvegyek és birtoktalanok 1/4 bért fizetnek, 45 fillért

1.ször Melyeknek összege 158 kr

2.szor Félbéreseknek összege teszen 32 kr 50 fil

3.szor Az egynegyed béresek 3 kr 60 fil

4.szer A fabér összege 38 kr 40 fil

5.szer A Kánonika földek haszonbaadása 40 kr

6.szor Községi iskolatőke 75 kr, egy évi kamata 6 kr

7.szer Kenderföld tőke 40 kr, kamatja 3 kr 20 fil

8.szor Tandíj 40 gyermektől 24 kr

9.szer Államsegély 524 kr

Összesen: 829 korona 70 fillér.

(...) Ha valamely személynek 12 kalangya buzán felül terem a saját földjében, 2 korona 20 fillért fizet.

Kötelességei a tanítónak:

- a). A gyermekeknek pontos tanítása és oktatása
- b). Törvényszerint előírt tanidőben pontosan tanítja és erkölcsös életre is a gyermekeket.
- c). A templomban orgonázás és énekvezérlés.
- d). A pap jelen nem létében könyörgés.
- e). Úrvacsora osztáskor vecsernyézés és ünnep harmadik napján templomozás.
- f). Halottak felett énekvezérlés és erkölcsös életfolytatás.
- g). Amely gyermekek nem konfirmáltak, köteles díjmentesen eltemetni.

Kelt Vadasdon 1905-ik december 10.

Simon Elek s.k.
ev. ref. pap

Szerződési egyezés templomfedésről

Mely létre jött Korodszentmártoni építő mester Nagy János és Marosvásárhelyi bádogos mester Nagy Albert között a következőképpen.

1. Nagy János építő mester a vadasdi torony bépléhezésit átadja Nagy Albert bádogos mesternek oly formán, hogy torony gombot, párkányzatot, rozsát – szóval minden megkívántatott bádogos munkát, hogy folyó aug. hó 30-ig megkészítsen.

2. Én, Nagy Albert a torony bádogos munkát felvállalom (egy, azaz 100 ft) 200 koronáért, mely összeget Nagy János vállalkozó megfizet Nagy Albert bádogosnak, a következő feltételek mellett. Mikor a csillag feltétek kapni fog (25 frtot) 50 koronát, 25 frtot, mikor félig be lesz fedve, 25 frtot mikor egészen bé lesz fedve, az elmaradott 25 forintot akkor fizeti meg Nagy János, mikor az átadás után a kitűzött határnap, ami 50, lejára, mit kiköt Nagy János a bádogos munka felelősségéért.

Ezen összegért Nagy Albert minden bádogos munkát elvégez pontosan.

A fenn írt egyességre magunkat kötelezzük (...).

Kelt Vadasdon 1900. aug. 5-én.

Tanúk:

Kovács János

jegyző

Simon Elek

ref. pap.

Nagy János

Nagy Albert

bádogos

Vadasd családjai 2000. augusztus 5-én

Név	A családtagok száma	Név	A családtagok száma
özv. Ádám Jánosné	1	ifj. Györfi Gyula	3
özv. Barabás Dénesné	1	özv. Györfi Imre	1
Báier Mária	3	özv. Györfi Imréné	2
Biró László	3	Györfi János M.	4
özv. Biró Mihályné	1	id. Györfi János	2
Biró Sándor	2	ifj. Györfi János	3
Bodoni Elek	1	özv. Györfi Gyuláné	1
Bodoni Jolán	4	Györfi Kálmán	6
Bodoni Mihály	6	özv. Györfi Kálmánné	1
Bodoni Olga	1	Györfi Károly	4
Bokor Lázár	5	id. Györfi László	3
Csiszér Albert	2	ifj. Györfi László	4
Csizmadi Csaba	4	özv. Györfi Mihályné	2
Csizmadi Gyula	3	Györfi Sándor	2
özv. Csizmadi Mihályné	1	György Ferenc	4
Csizmadia János	3	özv. György Ferencné	1
özv. Csizmadi Lajosné	1	özv. Harcsás Istvánné	1
Csukás Berta	1	Hatos Dénes	1
Dali Győző	3	özv. Havadi Ilona	2
Domahidi Irén	1	Kacsó Ferenc	2
özv. Györfi Árpádné	2	Kiss János	2
Györfi Dezső	3	özv. Kovács Gyula	1
özv. Györfi Dénesné	1	Kutasi Árpád	3
Györfi Domokos P.	1	özv. Kutasi Béláné	3
özv. Györfi Domokosné	1	Kutasi Csaba	2
id. Györfi Gyula	3	Kutasi Dezső	3

Név	A családtagok száma	Név	A családtagok száma
Kutasi Gyula	4	Páll László	2
Kutasi János Gy.	1	özv. Páll Lászlóné	1
özv. Kutasi Jánosné	1	Páll Mihály	5
Kutasi Mihály	4	Páll Zoltán	4
özv. Kutasi Mihályné	1	Régián István	3
özv. Kutasi Pálné	2	Régián Sándor	4
Madaras Dénes	2	özv. Régián Sándorné	2
Madaras Csaba	2	Sárosi Bálint	2
Madaras Ferenc	2	Sárosi Gergely	3
id. Madaras Lajos	2	özv. Sárosi Gergelyné	2
ifj. Madaras Lajos	2	Sárosi Kálmán	2
Madaras Izsák	1	Sárosi László	4
özv. Madaras Izsákné	1	Sárosi Mihály	4
özv. Madaras Péterné	1	id. Sárosi Sándor	4
Magyari Károly	3	ifj. Sárosi Sándor	3
Máthé József	2	Sárosi Tibor	6
özv. Máthé Mózesné	1	Sikó József	4
Nemes Éva	3	Sikó Sándor	3
Nemes Lajos	3	özv. Simon Gy. Gyula	1
özv. Nemes Lajosné	1	Simon Gyula	3
Németh József	2	Simon Kálmán	4
Németi Gergely	2	özv. Simon Károlyné	1
id. Páll Imre	2	Simon Lajos	5
ifj. Páll Imre	5	özv. Simon Mihályné	1
Páll József	3	Simon Gy. Sándor	2
Páll Jusztina	2	Simon Gy. Tibor	2
özv. Páll Lajosné	4	Simon Gy. Zoltán	4

Név	A családtagok száma	Név	A családtagok száma
Soó Albert	2	Tiboldi József	5
Soó Domokos	3	özv. Tiboldi Károlyné	1
id. Soó Imre	5	Tiboldi Pál	3
ifj. Soó Imre	3	Vargyas Áron	2
Soó Károly	2	Velencei András	2
Székely Ferenc	5	Velencei Szilárd	3
Székely János	5	Cigányok	
özv. Szigeti Albertné	3		
Szilágyi Árpád	2	Bodor Regina	8
özv. Szilágyi Béláné	2	Farkas Dénes	5
Szilágyi Endre	2	Gábor Demeter	3
id. Szilágyi János	2	Gábor Klára	5
ifj. Szilágyi János	4	Gábor Lajos	2
Szilágyi József	3	Miklós Mária	1
özv. Szilágyi Mihályné	1	Miklós Máté	7
Szilágyi Mihály	4	Ötvös Lajos	9
özv. Szilágyi Mihályné	1	Vas Aladár	8
Szőcs Géza	2	Vas Régina	4
Takács Ibolya	2	Összesen:	380

Rövidítések

Ek.L. = Egyházközségi Levéltár

MEL = Marosi Egyházmegye Levéltára

MRET = Marosi Református Egyházmegye Tanácsa

REN = Református Egyház Névkönyve

s.k. = saját kezűleg

Forrásanyag

1881–1889 Egyházközségi és presbiteri gyűlések határozatainak jegyzőkönyve.

Ek.L.

1904 – 1908 Idem.

Benkő Károly: Marosszék Ismertetése 1860 – 61. Kolozsvár, 247. 1868 – 1869

1983, Kovács János: Adatok a vadasdi református egyházközség történetéhez. Kézirat.

1870, Orbán Balázs: A Székelyföld leírása. IV. Pest

1876, Szabó Kálmán (szerk.) Székely Oklevéltár II. Kolozsvár

1893 – 1897 Idem.

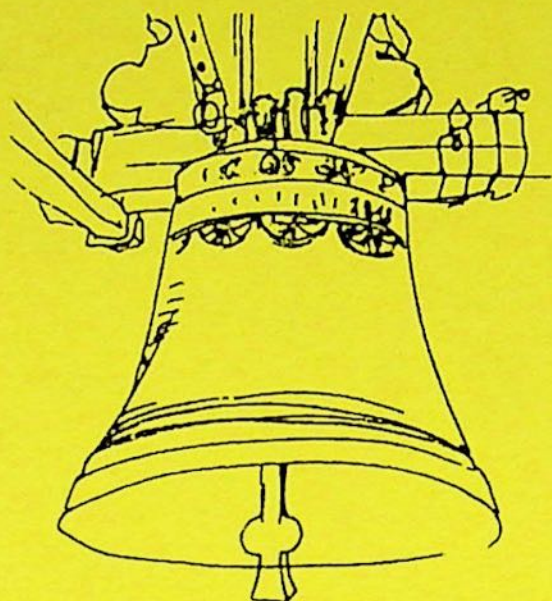
1900, A Református Egyház Névkönyve az 1900-az évre. Kolozsvár.

1979, Szabó Gyula: A Sátán labdái. II. Bukarest.

1994, Székely Ferenc: A fa hasznosítása Vadasdon. In: A Kriza János Néprajzi Társaság Évkönyve. 2. Kolozsvár, 100 – 121

Ráduly János: A vadasdi rovásírásos porszaru. Népújság, LI. évf. 12. sz. 1999. jan. 16.

A mi harangjaink

(Részlet)

*Szegény az én falum, hol a bölcsőm rengett,
Nem igen találni annál szegényebbet,
De ha egyebekben el is van maradva:
Van olyan két öreg, gyönyörű harangja,
Hogy azt már akárhol
Megirigyelhetnék az én falucskámtól!*

*Azok a harangok mihelyt megszólalnak,
Vége van ott minden hétköznapi bajnak,
Megszépül a falu nyüzsgő, tarka néptől,
Virít a sok lánytól, bokrétás legénytől,
S az utcáin végig
Rezeda-illatok fuvallata érzik.*

Jakab Ödön